

Основні елементи системи соціально-педагогічної роботи

Система соціально-педагогічної роботи, будучи громадською історично створеною системою, належить до класу складних, відкритих систем. Як відкрита система соціальна робота тісно взаємодіє, обмінюється інформацією з іншими системами (економічною, політичною, культурною та ін.), що проявляється в особливостях змісту, характеру моделей соціальної роботи.

У системі соціально-педагогічної роботи як практичній діяльності є такі елементи:

- *об'єкт і суб'єкт* соціально-педагогічної роботи відповідають на питання: хто діє в системі соціальної роботи і на кого спрямована дія?

- *основні сфери соціально-педагогічної роботи*, в яких вирішуються проблеми (охорона здоров'я, освіта, громадські місця, виробництво та ін.), що впливають на формування змісту соціальної роботи і визначаються рівнем розвитку суспільства, його культури, суспільної свідомості, ідеології, політики;

- *інститути соціально-педагогічної роботи*, тобто основні соціальні служби, центри, за допомогою яких здійснюється провідна діяльність;

- *методи соціально-педагогічної роботи*, комплекс специфічних прийомів, способів досягнення цілей і завдань соціальної роботи;

- *форми*, що зазвичай пов'язані з методами й інститутами соціально-педагогічної роботи; виділяють як одиничні заходи, так і систематичні, багаторівневі, довгострокові програми відповідно до розв'язання життєво важливих клієнтських проблем.

Суб'єктами соціально-педагогічної роботи можуть виступати фізичні особи (соціальний педагог, соціальний працівник, спеціаліст), які надають допомогу різним категоріям дітей та молоді, або державні чи громадські організації (соціальні служби).

Суб'єкта соціально-педагогічної роботи в американській науковій літературі характеризують як "провідника соціальних змін". Він бере участь в створенні умов, що роблять можливим позитивні зміни в суспільстві і в характері, поведінці окремої особи.

Об'єктами соціально-педагогічної роботи виступають окремі особи чи соціальні групи, які потребують допомоги в процесі свого соціального становлення.

Зауважимо, що систему соціально-педагогічної роботи не можна розглядати лише як суму елементів, в ній обов'язково має бути присутній цільовий, системоутворюючий елемент. Для системи соціальної роботи таким елементом є *провідна мета діяльності* – надання допомоги клієнтові у вирішенні його життєво важливих проблем.

Хоча розглянуті поняття є основними категоріями системи, слід зазначити, що соціально-педагогічну роботу не можна уявити без таких складових як *управління та організація*.

Управління розглядається як структура, яка традиційно визначається згори донизу, але все частіше аналізується в системі знизу до гори. *Управління* включає в себе оцінку стану об'єкта, планування, контроль, організацію, матеріальне забезпечення, підготовку кадрів соціальної роботи. Аби *управління* протікало успішно, соціальному педагогу необхідно багато знати і володіти глибокими знаннями щодо структури суспільства, системи *управління* країною і самої соціальної роботи.

У соціальному аспекті термін "*організація*" відображає якість взаємодії, взаємозв'язку, упорядкованості елементів системи, що має бути досягнуте або вже фактично досягнуте. У цьому розумінні, організація – бажаний стан елемента, частини або системи в цілому; результат їх упорядкування.

Вважають, що основною атрибутивною властивістю системи соціально-педагогічної роботи є його здатність інтегруватися зі своєю протилежністю в систему і утворювати синтетичну функцію комплексного компонента. *Функція* є не менш важливою складовою системи. Під функцією розуміють те, що повинно робити те чи інше соціальне утворення, щоб система соціальної роботи зберігала цілісність і життєздатність.

Отже, перелічені елементи (об'єкт, суб'єкт, управління, організація, соціальний педагог, соціальна служба тощо) утворюють структуру соціально-педагогічної роботи. Але, на наш погляд, структура це ще не система. Діяльність стає системою коли її компоненти поєднуються в одне ціле з певною метою. А мета в свою чергу пов'язує усі компоненти соціально-педагогічної роботи в одне ціле, що робить її єдиною системою.

Таким чином, розглядаючи соціально-педагогічну роботу як систему дій, слід вказати, що вона складається з суб'єкта, об'єкта, управління, об'єднаних в цілісну систему, що мотивується досягненням мети. Така система соціально-педагогічної роботи має велике практичне значення: який би вид соціально-педагогічної роботи не довелось розглядати – чи то допомога безробітним, хворому, патронаж багатодітної сім'ї, – у кожному випадку потрібно визначити проблеми об'єкта, дібрати суб'єкт, дібрати форми, методи та сформулювати певні цілі. Ми глибоко переконані, що кожний із цих елементів є необхідним для життєдіяльності системи соціально-педагогічної роботи, адже вилучення одного з них призведе до її порушення.

Література

1. Безпалько, О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях : навч. посібник / О. В. Безпалько. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 134 с.
2. Ромм, М. В. Теорія соціальної роботи : навч. посібник / М. В. Ромм, Т. А. Ромм. – Новосибірськ, 1999. – 64 с.
3. Соціальна педагогіка : підручник / за ред. проф. А. Й. Капської – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 468 с.

